

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 4. marca 1892.

Politiški oddelek.

Deželni zbori.

Vse leto lani niso zborovali deželni zbori, ali še sedaj, ko so se sešli, ne moremo reči, da bi jih bili posebno veseli. Znani Schönerer je nekoč trdil, da se tresejo avstrijski narodi, kakor se snide državni zbor, ali kar se tiče Slovanov bi to še v večji meri lahko rekli o deželnih zborih. Noben slovanski narod v Avstriji se ne more veseliti deželnih zborov, če prav premisli svoj položaj. Mladočehi se sicer potegujejo za večjo deželno avtonomijo in bi marsikaj, s čimer se sedaj bavi državni zbor, radi dali deželnim zborom; ali to pač prihaja le od tod, ker premalo resno preudarijo sedanje politične razmere. Naj se le razširi deželnim zborom delokrog, bi kmalu le prebitko čutili Čehi na Moravskem in v Šleziji. Mnogo več, nego bi češki narod pridobil na Češkem, zgubil bi v Šleziji in na Moravskem. Tudi Poljakom bi razširjenje deželne avtonomije Bog ve koliko ne koristilo, kajti pospešilo bi potujčenje poljskega življa v Šleziji in Bukovini. Hrvatje v tostranski državni polovici niso nič na boljšem. V Dalmaciji bi sicer večja deželna avtonomija bila Hrvatom v korist, zato bi pa v Istri utegnila skoro uničiti slovanski življ pri znani brezozirnosti isterških Lahov. Kaj pa naj rečemo o Slovencih. V štirih deželnih zborih imajo naši nasprotniki večino proti nam, v enem smo Slovenci sicer v enakem številu z nasprotniki, ali ugodne razmere pa vendar dajo prevago nasprotnikom. Samo na Kranjskem se lahko upiramo večini, ko bi bili edini. Pri sedanji razcepljenosti pa tudi nemška klika močno vpliva pri nas in v marsičem odločuje. Javno se že govori, da pride v deželni odbor namesto gosp. Detele tisti poslanec, kateremu bodo dali Nemci glasove, da tako dobimo slovenskega deželnega odbornika od nemške milosti. Da taki mož, naj bode še tako odločen narodnjak, ne bode mogel z vso odločnostjo postopati proti pretiranim nemškim zahtevam, je naravno.

Mi sicer danes še ne vemo, kdo se bode poganjal vse za odborništvu, pa tudi ne vemo, bode li konservativec ali naprednjak z nemško pomočjo prišel v deželni odbor, ker Nemci podpirajo sedaj edno, sedaj drugo slovensko stranko, da se tako katera preveč ne opomore. To se je opazovalo že pri raznih volitvah v Ljubljani in na deželi. Mi tega nismo naveli, da bi hoteli tega ali onega žaliti, temveč le za to, da dokažemo, da tudi v kranjskem deželnem zboru nikakor nismo gospodarji, dokler se prepiramo mej seboj. Dobro naj obe stranki premislita, da z razporom delata le za nemški liberalizem. Če se sedaj sad tega postopanja še tako jasno ne kaže, pa se bode pokazal v bodoče.

Iz povedanega je pač jasno, da mi Slovenci od deželnih zborov nimamo nič dobrega pričakovati v političnem oziru in da je pač čudne pojme o politiki moral imeti tisti, ki je trdil, da državni zbor spridi, kar deželni zbori dobrega store. Pač bi bil hitro pri koncu, ko bi bil moral naštevati, kaj so za nas Slovence že deželni zbori dobrega storili v narodnem oziru. O kranjskem bi seveda bil mogel to ali ono povedati, o goriškem morda še tudi kako drobtinico, ali potem bi pa bil z naštevanjem pač pri kraju in bi bil spoznal, da se je zmotil, ko je rabil množino, ko bi mu bila dvojina čez mero zadostovala. Vsako razširjenje deželne avtonomije bi bilo Slovencem le v škodo. Reči moramo, da smo se čudili, ko je v kranjskem deželnem zboru neki slovenski poslanec pri priliki se posebno potegoval za deželno avtonomijo in mu je njegov ožji somišljenik pritrjeval. Drugače nismo stvari mogli tolmačiti, da je tisti poslanec jako marljivo prečital kak letnik kacega konservativnega lista sedmega desetletja, ko smo še Slovenci zares bili in tudi lahko bili deželni avtonomisti in je potem ne ozirajoč se na vse poznejše dogodke, katerim menda zaradi preobilnih družih poslov ni mogel pazljivo slediti, politične razmere si vse drugače predstavljal, nego so v resnici. Vsaj vemo, da neki politik ono stran Karavank še danes ne more se odreči misli ob obnovljenji „Ilirije“, o katerem je tako lepo čital v nemškem listu, katerega

je izdajal pokojni velezaslužni Einspieler. Seveda v mladih letih se komu take stvari globokeje vtisnejo v dušo in se jih tudi pozneje tako lahko ne otrese, da si ga potem mlajše pokolenje še prav razumeti ne more.

Že pokojni Razlag je bil spoznal, da preobširna deželna avtonomija ni posebno ugodna za Slovence in jo je večkrat pobijal. Seveda tedaj mnogi niso razumeli tega moža, ki je izmeji Slovencev skoro najdalje gledal v prihodnost, ki je že spoznal v začetku osmega desetletja, da Slovencem še ne bodo pečene piške v usta letele, ako pade liberalna vlada in da se z glavo ne da prodreti skozi zid. Le škoda, da so ga sovrstniki premalo razumeli in so baš njegovi ožji somišljeniki obsojali njegovo v marsikakem oziru zmerno postopanje in zmatrali za svojo glavno nalogo le zabavljanje proti duhovščini in starokopitnežem, ravno tako kakor še sedaj nekateri pri nas. *Ni ga razumel tudi oče Kleinert*

Ravno to, da smo se Slovani avstrijski preveč zaverovali v deželno avtonomijo, je že bilo nam v škodo. Ker žal Poljaki in Čehi ne marajo popustiti svojih teženj po razširjenju deželne avtonomije, zato tudi še dosedaj nismo prišli do tega, da bi se bil sklenil kak izvršilen zakon k članu XIX. osnovnih zakonov. Stvar je bila že prišla v državnem zboru na vrsto in sicer vsled nekih predlogov z leve strani. Ker je zbor imel konservativno večino, bil bi lahko sklenil tak zakon, kajti zanj ni treba dvetretjinske večine. Ali češki in poljski poslanci so se temu uprli, češ, da stvar spada pred deželne zборе in v tem zmyslu stavili svoj predlog. Nazadnje so pali vsi predlogi, in mi Slovenci moramo še posebno veseli biti, da je pal predlog, za katerega so bili Čehi in Poljaki. Kakšna bi bila narodna ravnopravnost, ko bi jo nam rezali gospodje v Gradci in Celovci, si lahko mislimo. Vidno je pa, da niso le grof Taaffe in pa levičarji krivi, da se za nas Slované ne izvaja še narodna ednakopravnost, temveč v veliki meri slovanska nesloga in pa poganjanje za nesrečno deželno avtonomijo, kakor bi od nje bila zavisna vsa blaginja avstrijskih Slovanov.

Dobro je le, da nemški liberalci sami se dozda še niso odrekli od svojih centralističnih načel. Ko bi naši nasprotniki spoznali, kako ugodna je zanje deželna avtonomija, gotovo bi vse žile napeli, da se vsa važnejša vprašanja prenesó v deželne zборе. To spoznanje pa že prihaja, samo da kar čez noč se ne morejo preleviti v avtonomiste. Starejši se posebno nečejo odreči od svojih prejšnjih načel, češ, da bi se jim ne očitala nedoslednost. Ti starejši možje bodo polagoma zginili s pozorišča, mlajši bodo pa potem lahko popustili centralistično stališče in se postavili na čisto nemškonarodno. Vpliven liberalen poslanec iz zelene Štajerske je že pri neki priliki v državnem zboru svojim somišljenikom pojasnjeval, da bi bilo želeto povekšanje deželne avtonomije. Da pa nemško-liberalna stranka spoznava, kake važnosti utegnejo zanj še biti deželni zbori, pokazalo se je že letos. Ko je vlada sklenila, da deželni zborov ne skliče v decembru, in priporočala, da naj se kar pobirajo dalje

dosedanje deželne priklade, oglašili so se posebno liberalni deželni odbori, da se deželni zastopi skličejo vsaj toliko, da dovolijo provizorične budgete, dočim so konservativni bili zadovoljni z vladnim nasvetom. Liberalci s tem nikakor niso hoteli le nagajati vladi, ker se baš sedaj poganjajo za njeno naklonjenost, njim je bilo le zato, da ohranijo veljavo deželnih zborov, ki utegnejo v kratkem postati kaj ugodno orodje za ponemčenje Slovanov.

Zaradi tega pa ne moremo biti posebno veseli, da se v deželni zborih vlečejo na dan visoka politična vprašanja. S tem se le kaže Nemcem pot, kako da nas ugonobijo. Ako kakega poslanca le mikajo politične debate in se čuti sposobnega za visoko politiko, naj se da voliti v državni zbor, tam bode s svojimi znanostmi lahko koristil našemu narodu. Vsaj se je lani pri državno-zborskih volitvah le predobro videlo, da nam gre hudo za dobre državno-zborske kandidate.

S tem seveda še ni rečeno, da bi deželni zbor kranjski ne smel nobene ziniti o političnih vprašanjih. V tacih vprašanjih, katere brez dvombe spadajo v deželni zbor, katere tudi naši nasprotniki že sedaj obravnavajo v deželni zborih, je dolžnost deželnega zbora naše krovine, da povzdigne svoj glas in brani narodne pravice. Samo nikakor ne sme v tem oziru hoditi dalje, kakor hodijo deželni zbori, v katerih je nemška večina, ker mi Slovenci sedaj nimamo najmanjšega povoda, da bi se poganjali za razširjanje delokroga deželni zborov.

Pravilo za nas mora biti, da se deželni zbori imajo pečati pred vsem z narodno-gospodarskimi vprašanji. Dosti obširen delokrog imajo še v tem oziru. Le koliko je še storiti na Kranjskem za povzdigo kmetijskega in obrtnega stanu. Od vseh stranij se čujejo pritožbe, da propada kmetijski stan in gotovo je prva dolžnost deželnega zastopa, da tukaj pomaga po svojih močeh. Narodno-gospodarska vprašanja so gotovo tolike važnosti kakor politična in noben poslanec se jih ne sme sramovati, če tudi se ž njimi tako lahko popularnosti ne pridobi nego s političnimi. Pravemu zastopniku naroda tudi ne more biti toliko na tem, da mu ploskajo poslušalci na galeriji, kakor na tem, da resnično koristi svojem narodu. Narodno-gospodarska vprašanja so tudi v tesni zvezi z narodnimi; kajti narod, ki narodno gospodarski propade, se tudi ne bode izognil političnemu propadu. Zaradi tega pa danes izrekamo nado, da bodo naši zastopniki v deželnem zboru pred vsem vso svojo pozornost obračali narodnemu gospodarstvu in s čisto političnimi vprašanji se le toliko pečali, kolikor je neobhodno potrebno. Seveda, če bode tu ali tam zahtevala korist in čast našega naroda, da deželni poslanci povzdignejo lesedo v kakem političnem vprašanju, bomo jim za to tudi mi hvaležni, če pokažejo odločnost in neustrašenost, ali vendar naj bodo v tacih vprašanjih previdni, da ne napravijo kacega nevarnega prejudica in če je le mogoče, naj se poprej o vsaki stvari skupno posvetujejo, da tudi starši in izkušenejši možje lahko povedo svoje mnenje, da

potem ne stori kacega nepremišljenega koraka. V politiki se vsaka nepremišljenost rada maščuje.

Luka Svetec

Politični pregled.

Deželni zbori začeli so zborovanje. V štajerskem deželnem zboru bodo hude debate, ker se misli premeniti zakon o deželnem šolskem nadzorstvu tako, da se omeje pravice krajnih šolskih svetov. Taka premena bi bila posebno Slovencem v škodo. Dosedaj so krajni šolski sveti, v katerih je bila narodna večina nekoliko ovirali germanizacijo, kar bi pa v bodoče več ne mogli. — V češkem deželnem zboru bodo Mladočehi predlagali, da se sklene adresa na cesarja, da se da kronati za kralja češkega. Ta predlog pa nikakor nima pričakovati večine. To vedo tudi Mladočehi, ali jim je le za agitacijo. Vlada bode zboru predložila predlog o razdelitvi nekaterih okrajev po narodnostih. Zbor bode pa najbrž sklenil, da se ta stvar odloži, dokler vlada ne predloži za vso deželo gradiva za razdelitev okrajev. — V tirolskem deželnem zboru se italijanski poslanci ne bodo udeleževali vseh s.j. Samo pri posvetovanji o novem šolskem zakonu bodo tudi italijanski konservativni poslanci, liberalni italijanski poslanci pa sploh ne pridejo v zbor. Šolski zakon se pa gotovo ne bode sprejel, ker so se proti njemu že izrekli škofje in zatorej konservativna večina zanj ne bode glasovala. — V nekaterih deželnih zborih se bode sprožilo tudi vprašanje ob osnovi deželnih zavarovalnic za zavarovanje poslopij in živine.

Mladočehi. — Mladočeški listi priporočajo, da bi Čehi na 12. dan decembra, ob obletnici ko se je bil izdal cesarski reskript, s katerim se je 1871. leta bilo Čehom priznalo njih državno pravo, praznovali, prirejali razne shode in demonstracije, kakor socialisti dné 1. maja. Na shodih bi se ta dan sklepale resolucije za obnovljenje češkega državnega prava. S takimi demonstracijami pač Mladočehi ne bodo ničesa dosegli, kakor tudi socialisti s svojimi demonstracijami dné 1. maja nimajo nobene koristi. Češko državno pravo bodo le ob veljavo spravili, če ga bodo poniževali v predmet pouličnih demonstracij.

Bukovina. — V tej deželi je čuden razpor mej deželnim predsednikom grofom Pacetom in deželnim glavarjem Vasilkom. Pod prejšnjimi predsedniki bili so v Bukovini dobili rumunski veleposestniki silen vpliv, sedanji predsednik je pa skušal ta vpliv nekoliko omejiti, ker ni bil deželi v korist. Veleposestnikom, katerim je na čelu deželni glavar, se je s tem močno zameril in so le čakali priložnosti, da javno pokažejo svoje nasprotstvo. Nedavno je soproga deželnega predsednika dobila žalno pismo, o katerem se je mislilo, da ga je pisal baron Mustaca. Ker je Mustaca v službi pri deželni vladi, ga je predsednik k sebi poklical, mu pokazal pismo in mu rekel, da bi lahko proti njemu začel disciplinarno preiskavo. Baron je pa zaradi tega močno razžaljen odložil službo in zahteval od predsednika zadoščenja. Drugim plemenitnikom se je zdel sedaj pravi čas, da pokažejo svojo nevoljo proti predsedniku. Prišli niso na ples k predsedniku. V nekem bukovinskem listu se je obsojalo, da se je tej demonstraciji pridružil tudi deželni glavar. Poslednji je pa poslal omenjenemu listu popravek, v katerem je jako žalil predsednika. Deželni poslanci kmetskih občin in mest, ki so že davno bili siti deželnega glavarja prevzetnosti, so sedaj potegnili s predsednikom in odložili deželnozbornske mandate, ker nečejo biti v zboru, kateremu predseduje Vasilko. Ker je večina deželnih poslancev mandate odložila, moral se je deželni zbor razpustiti in razpisati nove volitve. Novi deželni glavar se pa najbrž ne bode vzel izmed veleposestnikov.

Ogersko. — Zbornica je izvolila Banfi-ja predsednikom, Bokrossa podpredsednikom. Opozicija je bila poskusila pri volitvi predsednika z zvijačo spraviti vladno stranko v manj-

šino, pa ni šlo. Izbralo se je bilo za svojega kandidata dosedanjega predsednika vladnega pristaša Pechy-ja, nadejajoč se, pa bodo zanj glasovali nekateri vladni pristaši, pa se je motila. — Vlada namerava pri komitatih osnovati kmetijske zbornice po vzgledu trgovskih zbornic za varstvo kmetijskih koristij. To je velike važnosti za Ogersko, ki je v prvi vrsti poljedelska država. V slovaških krajih na Ogerskem je letos veliko pomanjkanje, zaradi glada so se prikazale razne bolezni. Vlada pa dosedaj še ni ničesar storila za stradajoče. Madjarom je seveda več ležeče na razevitu Budimpešte, kakor pa na blagostanji ubogih Slovakov, ki se nečejo kar odreči svoji narodnosti in preleviti se v Madjare.

Nemčija. — Te dni otvoril je nemški cesar braniborski provincijalni zbor in pri tej priliki dal zopet duška svoji samozavesti, poudarjajoč, daso razmere na Nemškem pod njegovim vodstvom v najlepšem redu in naj taisti, komur ni vseh v Nemčiji, svoja kopita pospravi in gre. Lepe besede, ko bi bile tudi resnične! Da pa temu ni tako kaž-jo ravno izgrede, ki se vrše te dni v Berlinu. Na tisočine delavcev razgraja po ulicah in zahteva dela in kruha. Policija dela z orožjem mir. Celo trgovine ropajo izgredniki in s silo živila odjemajo drugim. Najnovejša poročila sicer pravijo, da se mej delavce vrača že mir, a v resnici se mir ne bo še tako kmalu naredil, ker delavcev je v Berlinu preveč in zaslužka ne bodo še kmalu vsi dobili.

Italija. — Ona nesrečna klavzula k trgovinski pogodbi glede vinske carine bila je pretečeni teden zopet v zbornici na vrsti. Ministerskega predsednika Rudinija je namreč nekdo poslancev vprašal, kedaj da bo ta klavzula prišla v porabo. Minister je rekel, da za to še ni čas prišel in da je treba čakati, kaj bo prihodnost zahtevala v tej zadevi. Posl. Pugliese je na to toplo priporočal, da bi se klavzula že kaj kmalu jela uporabljati, ker je to v interesu laške vinske trgovine. Kakor se kaže, bomo vsejedno pričakali, da se bo jelo laško vino k nam izvažati proti carini 3 gld. 20 kr. od hektolitra.

Bolgarija. — Pretečeni teden napadel je nepoznat človek bolgarskega diplomatskega agenta v Carigradu dr. Vulkoviča in ga tako zelo z nožem ranil, da je ta vsled prizadetih mu ran umrl. O morilcu čujejo se različna mnenja. Eni trdijo, da je Vulkoviča zabodel kak njegov osebni sovražnik, drugi pa trdijo — kar je tudi verjetneje, — da je napad političnega pomena. Vulkovič je bil zvest in delaven vladni mož in najbrže ga je napadel kak bolgarski emigrant. Morilca policija kaj pridno išče, pa dosedaj brezuspešno. Noža, s katerim je bil Vulkovič zaboden, ni najti, četudi si ga je ta sam potegnil iz rane. Vulkoviča bo Stambulov, oziroma bolgarska vlada, težko pogrešal.

Francija. — Ministerska kriza je srečno končana in senator Loubet sestavil je novo ministerstvo. Predsednik in minister notranjih reči je Loubet, Ricard je pravosodni minister, Viette ima javna dela, Cavaignac pa pomorstvo. Constans, Guyot, Fallieres in Barbey so se umaknili, Freycinet, Ribot, Jules Roche, Deville, Rouvier in Burgeois, pa obdrže dosedanje svoje portfelje. Da se ni Loubetu posrečilo sestaviti ministerstva se ne ve, kaj bi bilo lahko vse nastalo. Govorilo se je že o premembi ustave in o demisiji republičanskega predsednika Carnota.

Rusija. — Rusko armado razdelili bodo na pomlad na tri dele in sicer v severno armado, kateri bo poveljnik veliki knez Vladimir, zahodno armado, kateri bo poveljnik Gurko, in južno armado, kateri bo zapovedoval Dragomir. Celi armadi na čelu stal bo pa Obručev. — Lakota, ki na Ruskem razsaja, dela še vedno mnogo preglavice, ne le stradajočim, ampak tudi onim, ki stradajočim žele pomagati. Zaradi slabih komunikacij in zaradi nevestnega in nebrižnega ravnanja go-